

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол від 05.04.2016 р. № 4

Голова приймальної комісії

_____ В.О.Огнев'юк

Програма ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ОКР: "Бакалавр"

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

Освітня програма: Логопедія

На базі: ОКР "Молодший спеціаліст", здобутий за іншою спеціальністю

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри спеціальної
психології корекційної та інклюзивної
освіти

Протокол від 24.02.2016 р. № 13

Зав. кафедри _____ О.В. Мартинчук

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування за спеціальністю «Спеціальна освіта», освітньої програми «Логопедія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на базі ОКР «молодший спеціаліст», здобутого за іншою спеціальністю, спрямована на відбір фахівців, у яких рівень сформованості загальних і фахових компетентностей дозволить оволодіти бакалаврською програмою за спеціальністю «Спеціальна освіта», освітньої програми «Логопедія».

Можливість отримання ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю «Спеціальна освіта», освітньої програми «Логопедія» базується на визначенні рівня підготовки абітурієнтів з основних дисциплін першого і другого семестрів навчального плану першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» Київського університету імені Бориса Грінченка.

На вступне випробування виноситься зміст наступних навчальних дисциплін: «Загальна педагогіка», «Спеціальна педагогіка з історією», «Клініка порушень психофізичного розвитку», «Загальна та вікова психологія», «Вступ до логопедії».

Студенти, які виявили бажання опанувати освітню програму «Логопедія», починаючи з 2 курсу, повинні мати достатньо високий рівень теоретичних знань з вищезазначених обов'язкових дисциплін навчального плану, спрямованих на формування фахових компетентностей.

Форма проведення – екзамен.

Кількість питань у білеті – 3.

Тривалість підготовки – 30 хв.

Критерії оцінювання: завдання оцінюється за 100 бальною шкалою.

Критерії оцінювання відповідей абітурієнтів на питання екзаменаційного білета

Кількість балів (max – 100)	Значення оцінки	Рейтингова оцінка	Критерії
90 – 100	«Відмінно»	A	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання.
82 – 89	«Дуже добре»	B	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння

			застосовувати теоретичні положення при поясненні певних педагогічних і психологічних явищ.
75 – 81	«Добре»	C	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення при поясненні певних педагогічних і психологічних явищ.
69 – 74	«Задовільно»	D	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при поясненні певних педагогічних і психологічних явищ..
60 – 68		E	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабке застосування теоретичних положень при поясненні певних педагогічних і психологічних явищ..
1 – 59	«Незадовільно»	FX	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, незнання основних фундаментальних положень.

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, в рамках філософії, як самостійної науки. Предмет і завдання педагогіки.

Функції педагогічної науки: теоретична (опис, аналіз, узагальнення педагогічних явищ, діагностика та прогнозування), технологічна (проекування навчально-виховного процесу, перетворення, оцінка, рефлексія); аналітична, пояснювальна, прогностична, перетворююча. Основні категорії педагогіки (навчання, виховання, розвиток, освіта, особистість). Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка загальна в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та навчальними дисциплінами. Структура педагогічної науки. Елементи логічної структури педагогічних знань: основи (базові знання), закони та закономірності, основні поняття, теорії, ідеї.

Освіта як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Мета освіти. Засади, на яких ґрунтується освіта в Україні: гуманізм, демократія, національна свідомість, взаємоповага між націями і народами. Система освіти в Україні.

Основні принципи освіти в Україні: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту,

всебічного розвитку; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями; незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Інновації в освіті. Типологія інновацій: інновації у змісті освіти (оновлення змісту навчальних програм, підручників, посібників тощо); інновації в технології навчання та виховання (оновлення методик викладання та взаємодії у виховному процесі); інновації в організації педагогічного процесу (оновлення форм і засобів здійснення навчально-виховного процесу); інновації в управлінні освітою (оновлення структури, організації і керівництва освітніми закладами); інновації в освітній екології (архітектурне планування освітніх закладів, використання будівельних матеріалів, інтер'єр приміщень тощо).

Зміст освіти. Сутність і завдання змісту освіти. Види освіти (загальна, політехнічна, професійна). Критерії відбору змісту освіти: врахування вимог суспільства, відповідність сучасному рівню розвитку науки, загальним цілям сучасної освіти в усіх елементах та рівнях; єдність змістової та процесуальної сторін навчання; структурної єдності змісту освіти на різних рівнях її формування від загальних до більш конкретних цілей, гуманітаризації освіти.

Принципи освіти: гуманізму, науковості, історизму, систематичності, зв'язок з життям, природовідповідності, доступності. Змістові принципи навчання: громадськості, науковості, виховуючого навчання, фундаментальності та прикладної спрямованості.

Рівні освіти. Нормативні документи змісту освіти: державні стандарти, навчальний план, його типи та структура (державний та шкільний компоненти), навчальна програма (зміст; способи побудови: концентричний, спіральний та лінійний; загальна структура навчальної програми: пояснювальна записка, зміст освіти, вимоги до навчальних досягнень учнів), авторські та типові навчальні програми, підручник (вимоги до відбору змісту підручників, структура підручника: текстові та позатекстові компоненти), посібники, навчальна література, методичні вказівки.

Сутність педагогічного процесу. Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу. Взаємозв'язок виховання, навчання, розвитку, освіти з умовами, формами, методами їх здійснення. Структурні компоненти педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу: підготовчий (цілепокладання, діагностика умов, прогнозування досягнень, проектування та планування розвитку процесу); основний (педагогічна взаємодія, використання методів, засобів та форм, стимулювання, регулювання та коригування діяльності); заключний (аналіз і самоаналіз діяльності, виявлення помилок і їх усунення, оцінювання діяльності).

Навчання як процес особистісного розвитку вихованця та його дослідження в дидактиці. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Об'єкт і предмет сучасної дидактики. Сутність і завдання дидактики. Категорії дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками.

Сутність навчання, його методологічна основа. Рушійні сили навчального процесу. Протиріччя навчального процесу: між засвоєними знаннями і новими фактами; науковими знаннями і життєвим досвідом; між методикою викладання і розумінням навчальної інформації; між прийнятими учнями пізнавальними і практичними завданнями, що висувуються ходом навчання і наявним рівнем знань, умінь і навичок учня, рівнем його розумового розвитку. Функції навчання. Структура навчального процесу: цільовий, мотиваційний, змістово-операційний, контрольний-регулюючий, оціночно-результативний компоненти. Поняття про правила та принципи навчання. Класифікація принципів навчання. Змістова характеристика основних принципів навчання.

Дидактичні системи, їх характеристика (дидактична система Й. Гербарта, Д. Дьюї, Д. Брунера (нова дидактика), сучасна дидактична система). Види навчання (догматичне навчання, пояснювальне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання, модульне навчання, комп'ютерне навчання). Типи навчання (догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий, програмоване навчання, модульна система навчання). Системи навчання (індивідуально-групова, взаємного навчання, диференційоване навчання, бригадне навчання та ін.).

Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності. Мотиви навчання. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Сучасні теорії навчання (розвивальне, особистісно-орієнтоване тощо).

Виховання як спеціально організована діяльність щодо досягнення мети освіти. Концепція виховання дітей та молоді у системі національного виховання. Концепція національного виховання студентської молоді. Сутність особистості в гуманістичній концепції виховання. Напрями, типи і види виховання.

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання. Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Виховання у цілісному педагогічному процесі. Виховання (широкий соціальний аспект, вузький соціальний аспект, широкий педагогічний аспект, вузький педагогічний аспект). Процес виховання, його специфіка. Ідеали виховання. Загальнолюдські цінності як основа ідеалів виховання. Цінності сучасної молоді. Цінності і мета виховання. Завдання виховання у сучасному суспільстві. Виховання як соціалізація. Фактори соціалізації (макро-, мезо-, мікрофактори). Суспільна спрямованість виховання. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти. Критерії вихованості особистості.

Концепції виховання (прагматизм, неопозитивізм, екзистенціалізм, неотомізм, біхевіоризм, необіхевіоризм тощо).

Основні закономірності процесу виховання. Компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікації методів навчання. Традиційна класифікація методів навчання (за джерелом знань): словесні, наочні, практичні, робота з книгою, відеометод. Класифікація методів за типом (характером) пізнавальної діяльності (за І.Я. Лернером, М.М. Скаткіним): пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний, проблемного викладу, частково пошуковий (евристичний), дослідницький. Класифікація методів навчання за Ю.К. Бабанським: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності⁴ методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальною діяльністю. Засоби навчання. Функції методів навчання: навчальна, розвивальна, виховна, мотиваційна, контрольна-корекційна. Вибір методів навчання.

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Методи виховання за характером (М.І. Болдирев, М.К. Гончаров, Ф.Ф. Корольов): переконання, вправа, заохочення, покарання. Загальні методи виховання (Т.А. Ільїна, І.Т. Огородніков): переконання, організації діяльності, стимулювання поведінки. Класифікація методів виховання за І.С. Мар'єнко: пояснювально-репродуктивний, проблемно-ситуативний, привчання, вправа, стимулювання, гальмування, керівництво, самовиховання. Класифікація методів виховання за результатами впливу на вихованця: вплив, що створює моральні установки, мотиви, ставлення, формує уявлення, поняття, ідеї; вплив, що створює звички, визначає тип поведінки. Класифікація методів виховання на основі спрямованості (Г.І. Щукіна): формування свідомості особистості, організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, стимулювання поведінки і діяльності. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.

Форми організації навчання, їх становлення, характеристика. Загальні форми організації навчання: за кількістю учнів (фронтальні, групові, індивідуальні); за місцем навчання (шкільні, позашкільні); за дидактичною метою (форми теоретичного навчання, форми практичного навчання, форми трудового навчання, форми змішаного навчання); за тривалістю (класичний урок, спарені уроки, спарені скорочені уроки, уроки-модулі). Спеціальні форми організації навчання: урок, семінар, лекція, консультація, факультатив, домашнє завдання, додаткове заняття, залік, екзамен.

Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків (за В.О. Оніщуком): набуття нових знань, формування нових умінь, узагальнення і систематизація вивченого, контролю і корекції знань і умінь, практичного застосування знань і умінь, комбінований; їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Організаційні форми виховної роботи. Позакласна та позашкільна виховна робота: характеристика, принципи організації. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Добір оптимальних форм і методів навчання і виховання.

Форми організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Рекомендована література

1. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007. – 656 с.
2. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ

Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки. Спеціальна педагогіка як наука про особливості та закономірності навчання і виховання особистості при порушеннях процесів розвитку і соціалізації в спеціальних навчальних закладах. Об'єкт, предмет, мета і завдання спеціальної педагогіки як науки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедагогіка, психокорекційна педагогіка, ортопедагогіка, аутологія). Основні поняття спеціальної педагогіки: корекція, компенсація, реабілітація, абілітація, соціалізація.

Сучасна термінологія в умовах оновленої гуманістичної парадигми спеціальної педагогіки. (корекційна педагогіка, спеціальна педагогіка, корекційна освіта). Основні поняття спеціальної дошкільної педагогіки (дефект, дизонтогенез, корекція, компенсація, соціалізація, абілітація та реабілітація, діти з порушеннями та відхиленнями психофізичного розвитку, особи з особливими освітніми потребами).

Теоретичні основи спеціальної педагогіки (дефектології). Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для дефектології. Концепція про культурно-історичне походження психіки та формування вищих психічних функцій, концепція про загальні та специфічні закономірності психічного розвитку в нормі та патології, концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.

Періодизація еволюції ставлення суспільства і держави та осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Перший період еволюції: від агресії та нетерпимості до усвідомлення необхідності піклування про інвалідів (VII до н.е. – XII ст.). Другий період еволюції: від усвідомлення необхідності піклування про інвалідів до усвідомлення можливості навчання глухих та сліпих дітей; від притулків через досвід індивідуального навчання до перших навчальних закладів (XII ст. – XVIII ст.). Третій період еволюції: від усвідомлення можливості навчання дітей з сенсорними порушеннями до визнання права аномальних дітей на освіту. Становлення системи спеціальної освіти (кінець XVIII ст. – початок XX ст.). Четвертий період еволюції: від усвідомлення необхідності спеціальної освіти для окремих категорій дітей з відхиленнями в розвитку до розуміння необхідності спеціальної освіти для всіх, хто її потребує. Розвиток і диференціація системи спеціальної освіти (початок XX ст. – до 70-х р.). П'ятий період еволюції: від рівних прав до рівних можливостей; від «інституалізації» до інтеграції (від 70-х р. – до сьогодні).

Стан спеціальної освіти в сучасній Україні. Педагогічні системи навчання, виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Предмет і завдання логопедагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями. Види порушень мовлення. Умови, необхідні для формування правильного мовлення дитини. Фактори, які сприяють виникненню мовленнєвих порушень. Клінічна і психолого-педагогічна класифікація дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Система освіти дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Предмет і завдання ортопедагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч як основна причина рухових порушень в дитячому віці. Особливості мовленнєвого і психічного розвитку дітей з дитячим церебральним паралічем. Специфіка рухового розвитку при ДЦП. Система освіти дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Предмет і завдання сурдопедагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Класифікація дітей з порушеннями слуху, її значення для освітньої та корекційно-реабілітаційної практики. Умови виховання і навчання дітей з порушеннями слуху. Компенсація порушень слуху у дітей. Системи освіти глухих і слабочуючих дітей.

Предмет і завдання тифлопедагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору. Класифікація дітей з порушеннями зору, її значення для освітньої та корекційно-реабілітаційної

практики. Умови виховання і навчання дітей з вадами зору. Компенсація порушень зору у дітей. Система освіти дітей з порушеннями зору.

Предмет і завдання олігофренопедагогіки, психокорекційної педагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Ознаки, види і ступені розумової відсталості. Основні психологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів (порушення психічних процесів, якостей знань, пізнавальних вмінь і навичок, розумової працездатності, самостійності, критичності, мотивації учіння та ін.). Система освіти дітей з порушеннями інтелекту.

Загальне поняття про граничні форми інтелектуального порушення і затримку темпу психічного розвитку. Психолого-педагогічна характеристика дітей з труднощами в навчанні. Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР/ труднощами в навчанні. Специфічні особливості психічного розвитку різних категорій дітей із ЗПР. Система освіти дітей з труднощами в навчанні.

Предмет і завдання аутизмпедагогіки. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб з розладами аутистичного спектра. Можливості розвитку, освіти і соціалізації аутичних осіб.

Складні і множинні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види. Причини комплексних порушень. Особливості організації навчання та виховання дітей зі складними і множинними порушеннями. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини зі складними порушеннями.

Освітня інтеграція дітей з особливими освітніми потребами як новий етап в розвитку педагогічних систем спеціального навчання. Соціальна та медична моделі розуміння інвалідності. Характеристика інклюзивної освіти в Україні.

Логодидактика як галузь наукового знання. Принципи корекційно-педагогічного процесу. Принцип розвивального навчання. Принцип єдності діагностики і корекції відхилень в розвитку. Принцип врахування співвідношення первинного порушення і вторинних відхилень у розвитку дитини. Генетичний принцип. Принцип корекційно-компенсуючої спрямованості навчання. Принцип соціально-адаптувальної спрямованості навчання. Принцип діяльнісного підходу у навчанні та вихованні. Принцип раннього початку корекційно-педагогічного впливу. Принцип педагогічного оптимізму. Принцип диференціального та індивідуального підходу. Принцип необхідності спеціального педагогічного керівництва.

Особливості реалізації психофізіологічних принципів логопедичного впливу: принципу класифікації дефекту; запобігання труднощів у навчанні; корекційно-превентивної спрямованості; опори на збережені аналізаторні системи; зворотного зв'язку (принцип контролю).

Особливості реалізації психолого-педагогічних принципів: принципу врахування особливостей дитини з ПМР; опори на діяльність; когнітивної (пізнавальної) спрямованості; поетапного формування розумових дій;

системного підходу; активізації компенсаторних процесів; культивування індивідуальних здібностей; врахування обсягу, ступеня і складності навчального матеріалу; дозованої педагогічної допомоги; формування психологічного рівня розуміння мовлення як передумови осмисленого вербального навчання. Основні фактори, що визначають форму навчання дітей. Форми організації процесу навчання та форми організації навчальних занять. Резерви ефективності уроку.

Характеристика основних класифікацій методів навчання: за джерелом знань; на основі характеру пізнавальної діяльності; за специфікою діяльності вчителя та учня; за логічним шляхом навчальної роботи. Характеристика основних груп методів (за Ю.К.Бабанським), основні недоліки методів навчання і шляхи їхнього подолання.

Рекомендована література

1. Основи корекційної педагогіки: навч. посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева, за заг ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Опенка, 2010. – 264 с.
2. Специальная педагогика / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Беякова и др.]; под ред. Н.М. Назаровой. – М. : Академия, 2010. – 400 с.
3. Тарасун В. Логодидактика / В. Тарасун. – К. : Слово, 2011. – 392 с.

КЛІНІКА ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Чинники виникнення порушень розвитку організму. Тератогени та їх дія. Фактори ризику, що ускладнюють перебіг вагітності і народження здорової дитини. Роль спадковості та навколишнього середовища у генезі хвороб. Дефекти обміну речовин, сімейні хвороби, генні мутації.

Детермінанти відхилень в особистісному розвитку (генетичні, фізіологічні, соціальні тощо). Структура дефекту: первинний дефект, вторинне відхилення і відхилення подальшого порядку (за Л.С. Виготським). Структура дефекту при розумовій відсталості. Структура дефекту при дитячому церебральному паралічі. Структура дефекту при затримці психічного розвитку. Структура дефекту при порушенні слуху. Структура дефекту при порушенні зору.

Загальне поняття про тяжкі порушення мовлення. Види порушень мовлення: порушення усного і писемного мовлення. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення.

Загальне поняття про порушення опорно-рухового апарату. Види порушень опорно-рухового апарату. Дитячий церебральний параліч. Форми ДЦП.

Загальне поняття про порушення слуху. Види порушень слуху. Глухота, туговухість, пізня втрата слуху. Міжнародна класифікація порушень слуху.

Загальне поняття про порушення зору. Види порушень зору. Слепота, слабозорість, косоокість тощо.

Загальне поняття про порушення інтелекту. Види розумової відсталості: олігофренія, деменція. Ступені розумової відсталості: легка, помірна, важка, глибока розумова відсталість. Загальна характеристика ступенів розумової відсталості.

Загальне поняття про затримку психічного розвитку. Форми затримки психічного розвитку (класифікація К.С.Лебединської). ЗПР конституційного походження, ЗПР соматогенного походження, ЗПР психогенного походження, ЗПР цереброорганічного походження.

Загальне поняття про розлади аутистичного спектра. Характеристика аутизму. Синдром Канера. Синдром Аспергера.

Загальне поняття про синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ). Причини виникнення СДУГ. Ознаки СДУГ: порушення уваги, гіперактивність та імпульсивність.

Загальне поняття про складні і множинні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види. Причини комплексних порушень.

Рекомендована література

1. Основи корекційної педагогіки: навч. посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева, за заг ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Опенка, 2010. – 264 с.

2. Специальная педагогика / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Беякова и др.]; под ред. Н.М. Назаровой. – М. : Академия, 2010. – 400 с.

ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Психологія як наука та навчальна дисципліна. Огляд історії виникнення та становлення психології. Зміст міфологічного, філософського і наукового етапів розвитку психології. Предмет та завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Джерела психологічних знань. Місце психології в системі науки. Поняття психіки, її функції та структура.

Філософські та фізіологічні питання психології. Основні філософські питання в контексті їх психологічного тлумачення. Ідеалізм та матеріалізм про походження психіки та матерії. Проблема можливості та адекватності пізнання людиною світу та себе. Суть теорії психічного відображення. Особливості психічного відображення людини. Фізіологічні основи психічної діяльності. ВНД як основа функціонування психіки.

Поняття свідомості, диференціація понять психіки та свідомості. Зміст ідеалістичного та матеріалістичного тлумачення поняття «свідомість». Пізнавальна, регулятивна, рефлексивна, прогностична, комунікативна, креативна функції свідомості. Структура свідомості, її релятивний характер. Зміст та вияви компонентів свідомості – знань, цілеспрямованості діяльності, ставлень, самосвідомості. Рівні вияву психіки людини. Диференціація

свідомих та неусвідомлюваних аспектів психіки людини. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.

Поняття про психічні стани, їх ознаки. Увага як стан свідомості, її функції та фізіологічні основи. Види уваги за спрямованістю та активністю свідомості. Статичні та динамічні властивості уваги. Проблема неувважності, її причини та способи подолання.

Поняття про чуттєвий рівень пізнання людиною дійсності. Відчуття як базовий пізнавальний процес. Зміст пізнавальної, орієнтувальної й захисної функцій відчуттів. Поняття сенсорної депривації. Робота аналізаторів – фізіологічна основа відчуттів. Класифікація видів відчуттів і їх характеристика. Явище взаємодії відчуттів. Основні сенсорні властивості людини.

Поняття про пам'ять як пізнавальний процес, її роль в психічній діяльності людини. Наукові підходи до визначення механізмів роботи пам'яті – психологічні та фізіологічні теорії мнемічної діяльності. Класифікація видів пам'яті за об'єктом, тривалістю збереження матеріалу, активністю свідомості. Процеси пам'яті, їх функції та механізми роботи. Мнемічні якості людини.

Поняття про раціональний рівень пізнання. Мислення як пізнавальний процес, його специфіка та функції. Опосередкований та узагальнений характер мислительної діяльності людини. Фізіологічні основи мислення. Поняття про види, форми та операції мислення. Характеристика простих та складних операцій мислення людини. Види мислення: альтернативні класифікації. Поняття про вербальні та невербальні форми мислення, їх зміст. Індивідуальні мислительні якості людини. Поняття про інтелект. Роль мислення в інтелектуальній діяльності людини.

Поняття про мову та мовлення як психологічні категорії. Функції мови та мовлення в психічній діяльності людини. Види мовлення та їх характеристика. Розвиток мовлення в процесі формування особистості.

Поняття про уяву як специфічний пізнавальний процес, її функції. Види уяви та їх характеристика. Механізми створення нових образів уявою. Роль уяви в творчій діяльності людини.

Поняття про волю як психологічну категорію, її функції в психічній діяльності людини. Філософські та фізіологічні основи вольової регуляції. Аналіз вольових дій. Вольові якості особистості.

Поняття про афективну сферу психіки, її функції для особистості. Позитивні та негативні наслідки дії афективного простору особистості. Взаємозв'язок афективної сфери з іншими проявами психіки людини. Емоції та почуття, їх диференціація. Фізіологічні основи переживання емоцій та почуттів, їх вісцеральні та експресивні прояви. Види емоцій та почуттів: альтернативні класифікації. Характеристика типових емоційних станів людини. Поняття афективної культури особистості, її виховання

Диференціація та співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність». Альтернативні підходи до тлумачення поняття особистості у психології. Психологічна структура особистості, її релятивізм та функціональне призначення. Зміст структури особистості за

А.В.Петровським та К.К.Платоновим. Аналіз факторів формування особистості в онтогенезі. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціальної взаємодії. Поняття про соціальні ролі особистості, характеристика їх ознак та видів.

Поняття про самосвідомість. Функції самосвідомості в психічній діяльності людини. Структура самосвідомості. Образ «Я» – центральний компонент структури самосвідомості, його зміст та вияви. Рефлексія як механізм самоусвідомлення та самоаналізу. Самооцінка, її види та механізми формування. Проблема впливу самооцінки на психічне здоров'я особистості. Поняття про рівень домагань. Психологічний захист, його зміст та призначення. Робота конструктивних та деструктивних механізмів психологічного захисту.

Поняття про характер як психічну властивість особистості. Огляд історії розвитку характерологічних вчень. Фізіологічні основи формування та вияву характеру. Місце характеру в загальній структурі особистості, його зв'язок з темпераментом. Структура рис характеру. Проблема співвідношення індивідуального та типового у характері. Поняття акцентуації рис характеру. Механізми формування характеру в онтогенезі. Поняття національного характеру.

Вікова психологія як наука, її предмет та завдання. Місце вікової психології в системі психологічних знань, її зв'язки з іншими науками. Історія виникнення та становлення вікової психології. Структура вікової психології. Поняття про психічний розвиток людини та його особливості. Взаємозв'язок психічного розвитку індивіда та формування його особистості. Характеристика показників психічного розвитку. Вікові й індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Адекватні та неадекватні особливості психічного розвитку. Поняття про сенситивні періоди розвитку психіки, їх значення та критерії вияву. Концепції психічного розвитку людини

Вікова періодизація психічного розвитку людини. Поняття про психологічний вік людини, його співвідношення з хронологічним віком. Діагностика психологічного віку особистості. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку людини: методологічний, хронологічний та етнічний аспекти. Сучасна вікова періодизація психічного розвитку людини. Аналіз критеріїв здійснення вікової періодизації психічного розвитку – соціальної ситуації розвитку, психічних суперечностей, провідної діяльності та психічних новоутворень.

Психологія раннього та дошкільного дитинства. Пренатальний період як базовий для зародження психіки дитини. Психологічні особливості новонародженого. Психічний розвиток дитини першого року життя. Ранній вік як етап онтогенезу людини, розгляд його значення у становленні особистості базовими психологічними концепціями. Фізичні надбання дитини раннього віку та їх вплив на розвиток психіки. Соціальна ситуація розвитку переддошкільника. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна в ранньому віці, її динаміка. Формування психічних новоутворень

пізнавальної та особистісної сфер в ранньому віковому періоді. Розвиток мовлення переддошкільника. Дошкільний період як етап онтогенезу людини, його внесок у психічний розвиток. Аналіз соціальної ситуації розвитку дитини 3-6 років життя. Значення відвідування дитячого садка для соціалізації дитини. Ігрова діяльність – провідна для психічного розвитку дошкільника, її функції та динаміка. Зміст та механізми формування психічних новоутворень дошкільняти. Розвиток мовлення дитини в дошкільному віці.

Психічний розвиток молодших школярів. Вплив фізичного розвитку молодшого школяра на його психіку. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи, детермінанти формування внутрішньої позиції школяра. Специфіка спілкування молодших школярів з вчителями. Вплив комунікативного стилю педагога на адаптацію дитини до шкільного середовища. Розгортання взаємин учня з однокласниками, формування статусу в класному колективі. Зміни змісту та форм спілкування дитини з батьками. Проблема «учнівського егоїзму», її причини та вияви. Психолого-педагогічні умови адаптації першокласника до умов шкільного навчання. Початкова шкільна дезадаптація: ознаки, вияви та способи корекції. Характеристика учіння як провідної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Структура учіння молодших школярів, динаміка навчальної мотивації. Психологічні причини неуспішності учнів початкової школи.

Психічний розвиток підлітків. Специфіка підліткового віку в онтогенезі людини. Особливості фізичного та фізіологічного розвитку підлітка та їх вплив на розвиток психіки. Аналіз соціальної ситуації розвитку учня основної школи. Типові психічні суперечності віку. Проблема взаємин підлітків з дорослими, специфіка спілкування підлітків з батьками. Підліткова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи корекції. Специфіка провідної діяльності підліткового віку: альтернативні наукові підходи. Спілкування підлітків з ровесниками, формування та вияви почуття дорослості. Зміни в учінні підлітка, динаміка мотивації учіння в основній школі. Психологічні детермінанти низької успішності учнів основної школи. Резерви пізнавальних можливостей підлітків та способи їх ефективного використання вчителем. Розвиток мовлення в підлітковому віці.

Психологічні особливості юнацтва. Юність як етап онтогенезу, її загальне функціональне призначення. Загальні соціальні та психологічні особливості юнацького віку. Альтернативні моделі соціального статусу юнаків, їх вплив на психіку. Характеристика систем спілкування юнаків з дорослими: проблема конфлікту поколінь і налагодження міжпоколінної наступності. Вияви та спричиненість юнацького максималізму та егоцентризму. Особливості спілкування юнаків з ровесниками, становлення дружби та кохання. Учбово-професійна діяльність як провідна для юнацького віку. Зміни інтелекту, формування індивідуального стилю інтелектуальної діяльності. Становлення особистості юнаків і дівчат. Формування самовизначення як центрального психічного новоутворення віку. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання.

Рекомендована література

1. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
2. Загальна психологія: підручник для студ. вищ. навч. закладів / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К. : Каравела , 2011. – 464 с.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посіб. – 2-ге вид., допов. / М'ясоїд П.А. – К.: Вища шк., 2001. – 487 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посібник /С.Д. Максименко. – К.:«Центр навчальної літератури», 2004. – 222 с.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посібник. – К.:Академвидав, 2005. – 360 с.
6. Сергеєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 346с.

ВСТУП ДО ЛОГОПЕДІЇ

Логопедія як наука про розлади мовлення, про методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Об'єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Причини мовленнєвих порушень. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих вад. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів.

Рекомендована література

1. Беккер К.П., Совак М. Логопедия. – М: Медицина, 1981.
2. Логопедия: учебное пособие для студ. дефектол. факульт. пед. вузов / под ред. Л.С. Волковой, С.Н. Шаховской. – 3е изд. – М.: Владос, 1999.
3. Логопедія / За ред. проф. М.К.Шеремет. – К.: «Слово», 2010.
4. Правдина О.В. Логопедия. – М.: Просвещение, 1973.
5. Хрестоматія з логопедії / за ред. М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. – К.: КНТ, 2006.